



DOI: 10.21005/pif.2016.25.B-02

## **PROCES KSZTAŁCENIA ARCHITEKTÓW A ICH PIERWSZE DOŚWIADCZENIA PROJEKTOWE NA PRZYKŁADZIE PROPOZYCJI ZAGOSPODAROWANIA FRAGMENTU KAZIMIERZY WIELKIEJ**

### **THE PROCESS OF EDUCATING ARCHITECTS AND THEIR FIRST DESIGN EXPERIENCE ILLUSTRATED WITH AN EXAMPLE OF A PROPOSAL FOR THE DEVELOPMENT OF PART OF KAZIMIERZA WIELKA**

**Joanna Czarny**  
mgr inż. arch.

Politechnika Krakowska  
Wydział Architektury  
Instytut Projektowania Miast i Regionów  
Zakład Architektury i Planowania Wsi

#### **STRESZCZENIE**

Artykuł porusza problematykę relacji pomiędzy procesem kształcenia na studiach architektonicznych, fazą idei i koncepcji projektowych, a etapem realizacji dzieła. Autorka zwraca szczególną uwagę na poczucie obowiązku młodego architekta wobec rodzinnego miasta. Na podstawie analizy Kazimierzy Wielkiej pod względem przewidywanych kierunków rozwoju przestrzennego oraz pomysłów na miasto, autorka przedstawia propozycję projektową dla jego centrum.

Słowa kluczowe: miasteczko, młody architekt, praktyka architektoniczna, proces kształcenia, region.

#### **ABSTRACT**

The article discusses the issue of relations between the process of architectural education, the phase of ideas and design concepts, and the stage of implementation of the work. The author pays particular attention to the sense of obligation of a young architect to their hometown. Based on the analysis of Kazimierza Wielka in terms of anticipated spatial development directions and ideas for the town, the author presents a design proposal for its centre.

Key words: architectural practice, educational process, region, town, young architect.

## 1. WSTĘP

Działania architekta zaczynającego swą twórczą podróż, powinny być przemyślane i racjonalne. Towarzyszące zawodowej drodze architekta wątpliwości ze strony inwestora oraz przeciwności związane z wymogami urzędowymi, prawnymi czy ekonomicznymi, nie powinny jednak doprowadzać do rezygnacji z polotu twórczego czy szaleństwa kreacji. W przypadku rodzinnego miasta młody adept architektury czuje potrzebę odwzajemnienia się za wychowanie i wykształcenie miejscu, do którego ma emocjonalny stosunek. Wypełniając twórcze zobowiązanie wobec niego, powinien dążyć do osiągnięcia harmonii pomiędzy wiedzą inżyniera, realną oceną przedmiotu badań a wyidealizowanym obrazem miejsca i subiektywnie rozumianymi wartościami. Projektant kieruje się przede wszystkim chęcią poprawy dziecięcego krajobrazu, a celem staje się nobilitacja miasta w różnych aspektach. Podejmowane działania projektowe z zakresu architektury, urbanistyki i planowania przestrzennego mają na celu poprawę jakości miasta, jego przestrzenną ewolucję oraz wielopłaszczyznową aktywizację mieszkańców.

Celem artykułu jest opis działań i postawy młodego architekta, który po ukończeniu studiów zmaga się z rzeczywistością, zmuszającą go do radykalnych zmian w sposobie myślenia i projektowania oraz wykazanie zależności pomiędzy wiedzą nabytą w czasie studiów architektonicznych, a praktyką zawodową. Szczególny przypadek stanowią działania projektowe dotyczące miejsca, do którego mamy osobisty stosunek. Przykładem obrazującym tę sytuację jest przedstawiona w artykule propozycja projektowa zagospodarowania fragmentu centrum Kazimierzy Wielkiej. Projekt jest próbą odkrycia nowego sposobu myślenia o mieście oraz budowy jego nowego wizerunku w regionie.

## 2. RELACJA - TWÓRCZY ZAPAŁ A POKORA ZAWODOWA

*Transmisja doświadczeń* [4,s.120] jest pojęciem doskonale obrazującym relację nauka–praktyka w zawodzie. Architekt, będący nadawcą transmituje, przekazuje odbiorcy – inwestorowi produkt, którym jest projekt. Przekazywanie dzieła jest procesem złożonym oraz trwającym w czasie. O jego jakości w zasadniczym stopniu decyduje poziom wiedzy twórców, także teoretycznej. Poszerzanie praktycznej wiedzy z zakresu architektury, urbanistyki, planowania przestrzennego oraz budownictwa i technologii jest niezbędne do osiągnięcia właściwego poziomu zawodowego. Doświadczenie architekta wzbogacone codzienną intensywną pracą prowadzi do poczucia odpowiedzialności w wykonywaniu profesji, która stawia umiejętności na równi z wyobraźnią artystyczną. *Sam warsztat projektanta winien mieć aspekt profesjonalny i popularny - skierowany do fachowców, ale także do ludności, do przedstawicieli różnorodnych władz z samorządowymi na czele oraz do potencjalnych inwestorów* [7,s.341].

Młodego architekta kończącego studia zwykle przepelnia twórczy zapał. Entuzjazmowi projektowania *tu i teraz* oraz pragnieniu samorealizacji, towarzyszy przekonanie o popadnięciu doświadczonych architektów w rutynę. Jednak tzw. *wyhamowanie* często spowodowane jest odpowiedzialnością oraz dojrzałością zawodową. *Pokora architektoniczna*, tak ważna w zawodzie, pozwala na powstanie projektów wartościowych, opartych na doświadczeniu i wiedzy. Jednak nie zrealizowano by niektórych dzieł architektonicznych, gdyby bano się ryzykować i podejmować nowotarskie wyzwania projektowe. Zdiagnozowana potrzeba samorealizacji - rodzi kreację, także w przypadku, gdy napotykamy na swojej drodze różne przeciwności. Rozpoznanie wartości [5,s.195] i potrzeba chwili prowadzą do podjęcia decyzji o zaangażowaniu twórczym. Według Ryszarda Wilczyńskiego *nieobiektywne zaistnienie potrzeby lecz jej uświadomienie może uruchomić proces oczekiwanych zmian* [5,s.197]. *Myślenie projektujące* mówi o oparciu projektu na *twórczości i wyobraźni [...] zakłada, że to co wymyślone powinno być wcześniej, czy później możliwe do realizacji* [5,s.202].

### 3. PRZESTRZEŃ I OBSZAR TERYTORIALNY

Architekt materializując swój projekt w rozpoznanym środowisku, w miejscu, do którego ma sentyment, pragnie, aby jego autorska wizja wpłynęła na poprawę w nim warunków życia. Architektura bowiem *zawsze dotyczy określonego miejsca, które z kolei jest składową także określonego (ale niestatycznego) środowiska społecznego, kulturalnego i przyrodniczego* [4, s. 120]. Ponadto jeśli środowisko jest doskonale rozpoznane pod względem zastanych warunków oraz oczekiwań i potrzeb, konsekwencją będzie architektura dla człowieka, czyli taka, która spełni osobiste aspiracje projektowe autora ale także: *architektura zmaterializowana (...), która zawsze tworzy nową jakość przestrzenną, w sposób nowy określa miejsce i współtworzy ramy dla indywidualnej i społecznej egzystencji ludzkiej* [4, s. 120].

Przykładem obrazującym trafność określenia *myślenie projektujące* [5, s. 202] w odniesieniu do kształtu funkcjonalno- przestrzennego Kazimierzy Wielkiej jest wizja rodziny Łubieńskich. Dotyczyła ona założenia w mieście Cukrowni „Łubna” [9]. Idea stworzenia zakładu przemysłu spożywczego poparta zastanymi walorami: żyznymi terenami pod uprawy rolnicze, dogodną komunikacją z regionem, wykwalifikowaną kadrą ludzką chętną do pracy, zaowocowała powstaniem Cukrowni. Pomimo niesprzyjających warunków ekonomicznych założycielom udało się wykorzystać istniejący potencjał ludzki oraz możliwości lokalizacyjne. Cukrownia wpłynęła na dalsze losy i dynamiczny rozwój miasta oraz najbliższych terenów.



Ryc. 1. Dyplom magisterski: *Zespół mieszkaniowo-usługowy w Kazimierzy Wielkiej*. Widok na projektowany kompleks z lotu ptaka. Źródło: [3]

Fig. 1. Master's dissertation: *Housing and service complex in Kazimierza Wielka*. Aerial view of the designed complex. Source: [3]

### 4. WYRÓŻNIKI PRZESTRZENNO- ARCHITEKTONICZNE JAKO PUNKTY CHARAKTERYSTYCZNE MIASTA

Młody architekt myśląc o swoim rodzinnym mieście, tworzy jego sentymalny obraz na podstawie subiektywnej oceny obiektów i terenów. Wizualne punkty charakterystyczne

dla miasta, najczęściej są jego wizytówkami. Powraca on w swej pamięci głównie do miejsc pozytywnie odbieranych ze względu na kojarzące się z nimi szczęśliwe wspomnienia i chwile dziecięcej beztroski. Ich ocena, w przeciwieństwie do dzisiejszej profesjonalnej, opiera się przede wszystkim na emocjach, implikuje stosunek adoracyjny.

W przypadku Kazimierzy Wielkiej można wnioskować, że rozwój miasta i jego aktywizacja w kierunku turystyki pozwoliłyby zwiększyć atrakcyjność całego regionu. W wyniku przeprowadzonych analiz, dotyczących m.in. - uwarunkowań historycznych, przyrodniczych, krajobrazowych, społecznych i demograficznych miasta, stanu jego infrastruktury, budownictwa oraz potencjalnych terenów pod inwestycje, można postawić diagnozę przewidywanych kierunków rozwoju miasta. Zaprojektowana wizja mogłaby być podstawą do uzdrowienia jednostki: *uzdrowienia polegającego na odbudowie i przekształceniu istniejących organizmów tak, aby wydobyć z nich wszystkie przekazane przez przeszłość wartości, spełniając jednocześnie również wszystkie dzisiejsze wskazania społeczne, gospodarcze i plastyczne* [13,s.254]. Miasto Kazimierza Wielka, dzięki takim atutom jak dogodne położenie przy znaczących ciągach komunikacyjnych, lokalizacja w pięknym krajobrazie, posiadane bogactwo przyrodnicze, istniejące zaplecze terenów rekreacyjnych oraz sportowych [1], ma predyspozycje i szansę stać się miastem wzorcowym. Strategia rozwoju miasta powinna jasno określić jego profil jako ośrodka turystycznego i uzdrowiskowego – miejsca wypoczynku i rekreacji.

## 5. AKTUALNE PROPOZYCJE PROJEKTOWE ROZWOJU MIASTA

Stworzenie tematycznych szlaków rekreacyjnych, edukacyjnych, krajobrazowych i historycznych mogłoby być między innymi propozycją rozwoju Kazimierzy Wielkiej jako ośrodka turystyki. Szlaki edukacyjne prezentowałyby dorobek artystyczny wybitnych twórców działających w regionie np. Tadeusza Stryjeńskiego i Józefa Czapskiego [10, 11]. Na uwagę zasługuje także historia miasta, jako ośrodka rozwijającego się wokół zakładu przemysłowego – Cukrowni „Łubna”<sup>1</sup>. Przez lata była ona głównym czynnikiem miastotwórczym określającym jasny profil funkcjonalny Kazimierzy, klasyfikując ją jako miasteczko przemysłowe. Wartości architektoniczno - urbanistyczne stanowią zabytkowe zabudowania zakładu oraz historyczny układ urbanistyczny przyfabrycznych robotniczych osiedli mieszkaniowych. Niestety brak wystarczającego wsparcia lokalnych władz<sup>2</sup> w zakresie edukacji, ochrony i wykorzystania istniejącego potencjału miejsca oraz jego promocji, doprowadziły do utraty przez Kazimierzę statusu znaczącego ośrodka miejskiego w skali regionu i województwa.

Dziś podstawą rozwoju Kazimierzy Wielkiej jako miasta o funkcji turystyczno- uzdrowiskowej są odkryte złoża wód termalnych i siarczkowych<sup>3</sup>. W latach 60 XX w. na terenie miasta oraz najbliższych jego okolic wykonano kilkadziesiąt odwiertów w poszukiwaniu ropy naftowej. Badania wykazały obecność bogatych złóż wód, które potraktowano wówczas jako produkt uboczny przedsięwzięcia. Przez lata władze starostwa kazimierskiego

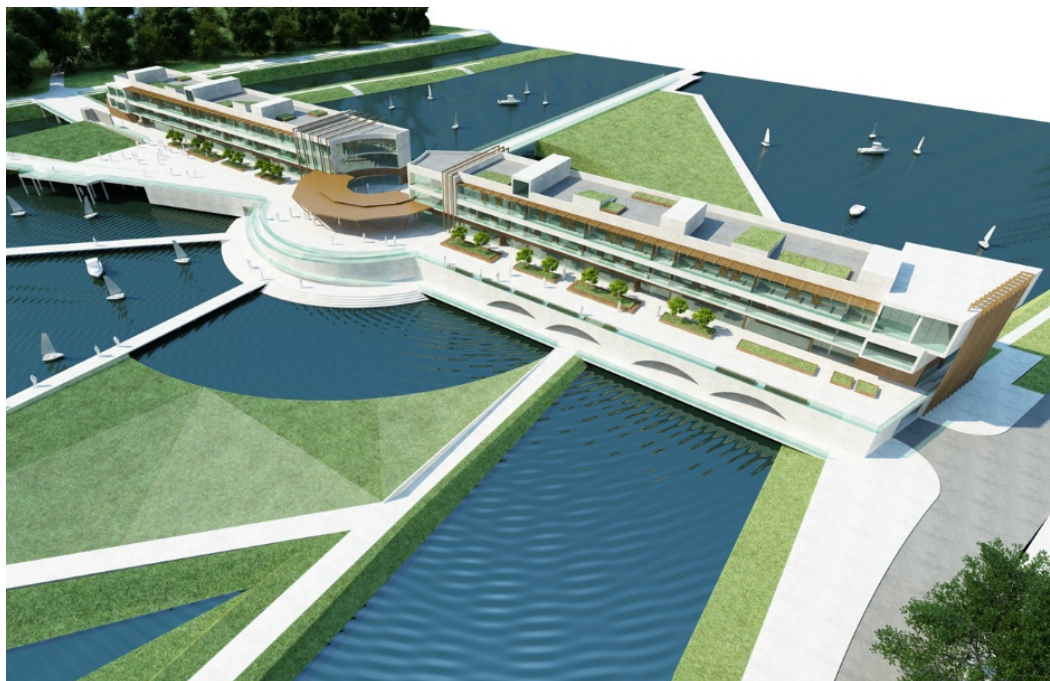
<sup>1</sup> Cukrownia „Łubna” założona w 1845r. przez rodzinę Łubieńskich przez lata była największym zakładem pracy w powiecie. Jej zamknięcie w 2006 r. otworzyło kolejny etap w historii miasta, oznaczający właściwie jego stagnację pod wieloma względami.

<sup>2</sup> W Kazimierzy Wielkiej oraz okolicy funkcjonują lokalne stowarzyszenia sympatyków miasta i regionu (m.in. Odonowskie Towarzystwo Kulturalne), regionaliści (m.in. S. Kozioł, S. Przybyszewski) oraz instytucje (m.in. lokalne wydawnictwo Nowa Nidzica). Miasto należy do stowarzyszenia Nadwiślańska Grupa Działania: "E.O.CENOMA" podejmującego prace na rzecz rozwoju i promocji regionu. Grupa jest efektem programu Leader+ z 2005r. obejmującego zasięgiem siedem gmin województwa małopolskiego i świętokrzyskiego, takich jak: gmina Bochnia, Drwinia, Kazimierza Wielka, Koszyce, Nowe Brzesko, Rzezawa, w tym lider projektu - gmina Szczurowa. Brak większego wsparcia władz z zakresu pomocy materialnej, oferty edukacyjnej, działań promocyjnych powoduje, że działalność lokalnych aktywistów pozostaje niezauważona, pomimo ich pełnego zaangażowania.

<sup>3</sup> Kazimierza Wielka mogłaby stać się kolejnym miejscem turystyczno- uzdrowiskowym w województwie świętokrzyskim obok funkcjonujących ośrodków: Buska-Zdroju i Solca-Zdroju. Oba miasta opierają swój rozwój na wodach leczniczych.

podejmowały starania dotyczące pozyskania środków finansowych na zbadanie istniejących zasobów, ich wydobycie oraz odpowiednie wykorzystanie. Wykonanie odwiertu, potwierdzającego skalę ilości i jakości istniejących wód we wrześniu 2014 r., stało się momentem przełomowym w procesie budowy nowej strategii rozwoju miasta. Kazimierza została wpisana do programu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 [12] jako ośrodek współpracujący z gminami województwa małopolskiego nad wykorzystaniem naturalnych zasobów geotermalnych. Program Strategii przedstawia politykę dotyczącą rozwoju, niestety w dużym stopniu ogólności. W powyższej sytuacji niezastąpione jest więc wsparcie władz lokalnych, zwłaszcza gminnych w wykorzystaniu kolejnej szansy dla rozwoju miasta.

Scenariusz rozwoju miasta mógłby także dotyczyć szerszej skali niż skala miejscowa. Wokół Kazimierzy na początku XX w. istniała rozbudowana sieć kolejki wąskotorowej<sup>4</sup>. Miasto stanowiło jeden z głównych przystanków na jej trasie. Ze względu na status ważnego ośrodka gospodarczego z prężnie działającym zakładem Cukrowni „Łubna” znaczenie komunikacyjne kolei stanowiło realną sieć relacji i współpracy w zakresie województwa świętokrzyskiego i małopolskiego. Obecnie przygotowany jest projekt tras ścieżek rowerowych [7, s. 62-83] i ciągów spacerowych prowadzonych po dawnych traktach kolejki wąskotorowej. Wykorzystany potencjał dawnych połączeń komunikacyjnych, relacji pomiędzy poszczególnymi miastami przystankami oraz ich indywidualnym charakterem pozwoliłby na zbudowanie unikalnej struktury turystycznej na poziomie kraju i Europy.



Ryc. 2. Dyplom magisterski: *Zespół mieszkaniowo-usługowy w Kazimierzy Wielkiej*. Widok na projektowany kompleks z lotu ptaka. Źródło: [3]

Fig. 2. Master's dissertation: *Housing and service complex in Kazimierza Wielka*. Aerial view of the designed complex. Source: [3]

<sup>4</sup> W fazie przygotowań znajduje się projekt sieci ścieżek rowerowych po dawnych traktach kolejki wąskotorowej na trasie Kocmyrzów pod Krakowem - Kazimierza Wielka, w przyszłości planowana jest ścieżka w kierunku Jędrzejowa i Kielc.

## 6. PROPOZYCJA KONCEPCJI PROJEKTOWEJ DLA MIASTA KAZIMIERZY WIELKIEJ

Propozycją projektową opartą na bazie studiów autorki dotyczących Kazimierzy Wielkiej jest koncepcja zagospodarowania fragmentu miasta [3]. Stanowi ona odpowiedź na liczne, starannie przeprowadzone analizy i badania kontekstu Kazimierzy w odniesieniu do regionu<sup>5</sup>.

Wybór lokalizacji działki dla projektowanego zespołu mieszkaniowo-usługowego nie był przypadkowy. Zakres opracowania obejmuje atrakcyjny teren z kompleksem sztucznych zalewów bezpośrednio przylegający do miejskiego parku<sup>6</sup>. Obszar w obecnym stanie, pomimo ogromnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych jest miejscem zaniedbanym, w którym brak koncepcji zagospodarowania. W pobliżu znajdują się: rynek główny, zbiornik retencyjny na rzece Małyszówce oraz ośrodki sportowe: basen i hala sportowa. Na północny-zachód od zalewów znajduje się teren dzisiaj już niefunkcjonującej Cukrowni „Łubnej”, która przez lata stanowiła *siłę napędową* miasta.



Ryc. 3. Dyplom magisterski: *Zespół mieszkaniowo-usługowy w Kazimierzy Wielkiej*. Widok z poziomu placu w kierunku parku miejskiego. Źródło: [3]

Fig. 3. Master's dissertation: *Housing and service complex in Kazimierza Wielka*. View from the square level in the direction of the town park. Source: [3]

<sup>5</sup> Warto zwrócić uwagę na optymalne skomunikowanie miasta Kazimierzy Wielkiej z regionem oraz najbliższymi ośrodkami: Krakowem -52 km, Kielcami-85 km i Tarnowem-62 km; w mieście krzyżują się dwie drogi wojewódzkie relacji Kraków- Busko-Zdrój oraz Jędrzejów-Brzesko.

<sup>6</sup> Rewitalizacja parku miejskiego w latach 2008-2009 w związku z Lokalnym Programem Rewitalizacji dla miasta Kazimierza Wielka na lata 2008-2013; park stanowi główny obszar o funkcji rekreacyjnej w mieście.



Projektowany obiekt jest budynkiem czterokondygnacyjnym o zdefiniowanych strefach funkcjonalnych: części garażowo-technicznej, części usługowej z przestrzenią publiczną w formie placu oraz części mieszkaniowej [ryc. 2, 3]. Podział funkcjonalny został zaprojektowany w sposób przemyślany i odpowiadający na potrzeby użytkowników. Na poziomie terenu, od strony drogi wojewódzkiej zaprojektowano parking. Restauracja oraz schody i rampa, które wprowadzają pieszego w przestrzeń usługową z placem i zielonym stropodachem dostępne są z parku. Przestrzeń publiczna zlokalizowana na pierwszej kondygnacji i odizolowana od ruchliwej drogi wojewódzkiej, pozwala na otwarcie się widoku na zalewy i panoramę miasta. Kolejne dwie kondygnacje stanowią mieszkania o różnych typach programowo-funkcjonalnych. Na dachu obiektu zlokalizowany jest taras widokowy.

Bryła budynku jest silnie zgeometryzowana. O jej rozróżnieniu horyzontalnym decydują kolejne kondygnacje przesunięte względem siebie, dzięki którym powstały tarasy dostępne z mieszkań prywatnych. Obiekt otwiera się w kierunkach przestrzeni zielonych i miasta. Skierowanie środka ciężkości bryły na poziom placu głównego oraz zaakcentowanie go poprzez kierunki ramp spacerowych podkreślają jego rolę. Odpowiednie ukształtowanie bryły budynku sprawia, że człowiek znajdujący się na placu odnosi wrażenie uczestniczenia zarówno w przestrzeni obiektu, placu, jak i naturalnego krajobrazu. Przestrzeń publiczna integruje projektowane założenie, stając się jednym z punktów w ciągu przestrzeni ogólnodostępnych w Kazimierzy Wielkiej, w tym rynku głównego, parku miejskiego, terenu Cukrowni, przy założeniu rewitalizacji dawnego zakładu „Łubna”.



Ryc. 4. Dyplom magisterski: Zespół mieszkaniowo-usługowy w Kazimierzy Wielkiej. Widok na elewację południowo - zachodnią kompleksu. Źródło: [3]

Fig. 4. Master's dissertation: Housing and service complex in Kazimierza Wielka. View of the south-west elevation. Source: [3]

Projektowany obiekt wraz z otoczeniem tworzy kompozycyjną całość oferującą bogactwo form architektonicznych, naturalnych wewnątrz urbanistycznych oraz mnogość otwarć, zamknięć, osi i punktów widokowych. Swobodnie rosnąca zieleń zostanie utrzymana w naturalnym charakterze, podobnie jak swobodny układ linii brzegowej zalewów, w których woda tworzy zakątki i meandry. Ciągi spacerowe wraz ze ścieżkami rowerowymi, schodami terenowymi oraz zatoczkami widokowymi pozwalają na zwiedzenie oraz kontemplację uroku miejsca. Nad poziomem wody znajduje się mała przystań dla żaglówek, kajaków, rowerków wodnych oraz zielone wyspy, które stanowią wielopłaszczyznowe, trawiaste tereny rekreacyjne [ryc. 4]. Autorce zależało, by projekt stworzył wrażenie ekosystemu, w którym człowiek współistnieje ze środowiskiem naturalnym oraz przestrzenią miasta. Intencją projektową było uczynienie Kazimierzy Wielkiej miejscowością atrakcyjną dla regionu.

Przedstawiona propozycja projektowa jest efektem wykształcenia zdobytego na studiach architektonicznych, twórczego zapału i wyobraźni architekta. Doprowadzenie etapu koncepcji do fazy jej realizacji wymaga jednak zderzenia się z realiami m. in. wymogami prawnymi i ekonomicznymi, oczekiwaniami i akceptacją zleceniodawcy lub przyszłych użytkowników. Kluczowe staje się zrozumienie wzajemnej relacji architekt – klient. Ich wspólne zależności i wynikające z nich ograniczenia projektowe uczą zawodowej pokory. **Pokora i odpowiedzialność** [8, s. 15-27] są efektem *wewnętrznych napięć i konfliktów* [8, s. 126] towarzyszących architektowi ze względu na jego doświadczenie oraz strukturę procesu twórczego, ale to one także mogą pomóc w znalezieniu kompromisu pomiędzy wymienionymi wcześniej czynnikami.

## 7. WNIOSKI

W artykule podkreśla się znaczenie roli projektu oraz genezę procesu jego tworzenia. Podstawą w procesie projektowym jest poznanie istniejących uwarunkowań i wielokierunkowa analiza miasta, szacunek do istniejących wartości oraz integracja działań w kierunku stworzenia środowiska przyjaznego dla człowieka. Zrozumienie miejsca ma istotny wpływ na zakres realizacji projektu, wykraczający poza granice miasta i regionu. Projektowanie powinno wynikać z szacunku do lokalnych wartości przestrzeni. Młody architekt odkrywając *genius loci* miejsca w swoich działaniach twórczych zobowiązany jest podkreślać jego indywidualizm.

Ogromne znaczenie dla zrozumienia wartości dziedzictwa jest nauka przekazana nam, absolwentom Politechniki Krakowskiej przez profesorów W. Gruszczyńskiego, G. Ciołka, J. Żórawskiego, J. Bogdanowskiego, W. Zina, W. Kosińskiego. Twórczość naukowa i projektowa ludzi Szkoły Krakowskiej ma ogromny wpływ na działalność projektową młodych architektów oraz ich świadomość, decydującą o efektach ich pracy. Nade wszystko należy podkreślić, że każdy projekt stanowi wypadkową talentu, pracowitości oraz umiejętności nabytych podczas studiów na Wydziale Architektury. W wyniku przemyśleń na temat powiązań kształcenia i edukacji z praktyką projektową nasuwa się wniosek, że korzystając z nabytej wiedzy należy z pokorą odnosić się do życia zawodowego, nie popadając jednak w zawodową rutynę oraz nie tracąc wrażliwości twórczej. Zarówno bowiem początkujący, jak i doświadczeni architekci zmuszeni są do ciągłego doskonalenia się oraz podnoszenia poziomu wiedzy i umiejętności ze względu na interdyscyplinarność dziedziny, jaką jest architektura.



## THE PROCESS OF EDUCATING ARCHITECTS AND THEIR FIRST DESIGN EXPERIENCE ILLUSTRATED WITH AN EXAMPLE OF A PROPOSAL FOR THE DEVELOPMENT OF PART OF KAZIMIERZA WIELKA

### 1. INTRODUCTION

The actions of an architect who begins their creative journey should be thoughtful and rational. However, investor's doubts and adversities concerning official, legal or economic requirements which accompany the architect's professional path should not lead to the abandonment of imaginative flair or creative madness. In the case of a hometown, a young entrant architect feels the urge to repay the place, which they have emotional attitude to, for the upbringing and education. Fulfilling the creative commitment to it, they should strive to achieve harmony between the knowledge of an engineer, a real evaluation of the subject matter and the idealized image of the place together with subjectively understood values. The designer is driven primarily by a desire to improve the landscape of their childhood, with the aim to ennoble the town in various aspects. The design activities undertaken in the field of architecture, urban and spatial planning are intended to improve the quality of the town, its spatial evolution and omnidirectional, innovative mobilisation of its inhabitants.

The aim of the article is to describe the actions and attitudes of a young architect who, after graduation, struggles with the reality forcing them change their way of thinking and design radically and to demonstrate the relations between knowledge acquired during their architectural studies and professional practice. Design activities concerning the place one has emotional attitude to constitute a special case. An example illustrating this situation is a design proposal concerning the development of a fragment of Kazimierza Wielka's centre. The design is an attempt to discover a new way of thinking about the town and the creation of its new image in the region.

### 2. RELATION – CREATIVE ZEAL AND ARCHITECTURAL HUMBLENESS

*Transmission of experience* [4, p. 120] is a concept perfectly illustrating the education-practice relation in the profession. An architect, who is a sender, transmits, transfers a product, which is a design, to a recipient- investor. The transfer of the work is a complex process, ongoing in time. Its quality depends crucially on the level of creators knowledge, including a theoretical one. Expanding practical knowledge in the field of architecture, urban design, spatial planning, as well as construction and technology is necessary to achieve the professional level. An architect's experience enriched daily intensive work leads to a sense of responsibility in the profession which puts skills on a par with artistic imagination. *A designer's workshop itself should possess professional and popular aspect – aimed at professionals, but also at the people, the representatives of the various authorities, the local government on top, and at potential investors.* [7, p. 341].

A young, graduating architect is full of creative zeal. Their enthusiasm to design *here and now* and the desire for self-fulfilment is accompanied by the belief that experienced architects have fallen into a rut. However, the so called "deceleration" is often caused by responsibility and professional maturity. *Architectural humbleness*, so important in the profession, gives rise to valuable projects, based on experience and knowledge. Still, some of the architectural works would not have been implemented if one had feared to risk and take innovative design challenges. A diagnosed need for self-realisation-gives birth to creation, even when faced with various adversities. A recognition of the value [5, p. 195] and need of the hour often lead to a decision on a creative involvement. According to Ryszard Wilczyński, *it is not the objective existence of the need but the awareness of it*

that can trigger a process of expected changes [5, p. 197]. *Design thinking* speaks of a design based on *creativity and imagination [...] it assumes that that which has been invented should sooner or later be feasible* [5, p. 202].

### 3. SPACE AND TERRITORIAL AREA

By materialising their design in the recognised environment, in a place they have personal fondness for, an architect wishes to improve the living conditions there with their authorial vision. As architecture *always refers to a specific place, which in turn is a component of specific (but non-static) social, cultural and natural environment*. In addition, if the environment is well recognised in terms of existing conditions as well as expectations and requirements, the result will be architecture for man, i.e. one which meets personal design aspirations of its author but also: *materialised architecture (...) which always creates a new spatial quality, specifies the location anew, and contributes to the "framework" for the individual and social human existence* [4, p. 120].

An example illustrating the relevance of the *design thinking* definition [5, p. 202] with respect to the functional and spatial shape of Kazimierza Wielka is the vision of Łubieńscy family. It concerned the foundation of "Łubna" sugar factory in the town [9]. The idea of creating a food processing plant supported by the existing values: fertile lands used for farming, good communication with the region, qualified personnel willing to work, resulted in the creation of sugar factory. Despite unfavourable economic conditions, the founders were able to use existing human potential and the location possibilities. The sugar factory influenced the fate and dynamic development of the town and the areas in its vicinity.

### 4. SPATIAL AND ARCHITECTURAL HIGHLIGHTS AS THE TOWN'S CHARACTERISTIC LANDMARKS

Thinking about their hometown, a young architect creates its sentimental image based on a subjective assessment of objects and sites. Visual landmarks in the town are usually its flagships. In their memory, an architect returns to the places perceived positively owing to the associations with happy memories and moments of childhood carelessness. Their assessment, as opposed to today's professional one, is based primarily on emotions, it implies adoration attitude.

It can be inferred that in the case of Kazimierza Wielka the development of the town and its activation towards tourism would allow for the increase in the attractiveness of the whole region. As the result of the analyses concerning, among others, historical, natural, landscape, social and demographic conditions of the town, the state of its infrastructure, construction and potential areas for investment, one can establish a diagnosis of the town's expected development trends. The designed vision could be the basis for healing of the unit: *healing involving the reconstruction and transformation of existing organisms so as to bring out of them all the values passed on by the past, while meeting all present social, economic and artistic indications* [13, p. 254]. The town of Kazimierza Wielka, has a predisposition and opportunity to become a model town owing to such strengths as convenient situation at major transport links, location in the beautiful landscape, natural and scenic wealth, the existence of recreational areas and sport facilities [1]. The town development strategy should clearly define its profile as a tourist and spa resort – a place of rest and recreation.

### 5. CURRENT DESIGN PROPOSALS FOR THE DEVELOPMENT OF THE TOWN

The creation of thematic recreational, educational, scenic and historical trails could be, among others, a proposal for the development of Kazimierza Wielka as a tourism resort. Educational trails would present the artistic achievements of outstanding artists operating

in the region, such as. Tadeusz Stryjeński and Józef Czapski [10,11]. Also noteworthy is the history of the town as the centre developing around the industrial plant – sugar factory “Łubna”<sup>7</sup>. Over the years it had been the key citygenic factor defining a clear functional profile of Kazimierza, classifying it as an *industrial town*. The historic factory buildings and historical urban layout of workman’s housing estates in its vicinity constitute architectural and town-planning values. Unfortunately, the lack of sufficient support of local authorities<sup>8</sup> in the field of education, protection and exploitation of the existing potential of the place and its promotion, has led to the loss of the status of a significant urban centre in the region and province.

Today, the basis for the development of Kazimierza Wielka as a town of tourist and spa function are discovered thermal and sulphidic waters deposits<sup>9</sup>. In the sixties of the twentieth century dozens of drilling for oil were made in the town itself and its vicinity. Studies have shown the presence of rich water deposits, which was treated then as a by-product of the whole undertaking. For years the authorities of Kazimierza district governor’s office have taken efforts on obtaining funds to investigate existing resources, their extraction and appropriate use. Drilling in 2014, confirming the scale of the quantity and quality of existing water, became a turning point in the process of building a new city development strategy. Kazimierza was entered into the programme of Development Strategy for Świętokrzyskie Voivodship for 2014-2020 [12] as a centre cooperating with the municipalities of the province of Lesser Poland over the use of natural geothermal resources. The programme of the Strategy represents a policy on the development, which, unfortunately is characterised by a high degree of generality. In the above situation support from local authorities, especially municipalities, in using another chance for the development of the town is thus indispensable.

The town development scenario could also concern wider than the local scale. At the beginning of the twentieth century there was an extensive network of narrow-gauge railway around Kazimierza<sup>10</sup>. The town was one of the main stops on its route. Owing to its status of an important economic centre with a thriving plant of “Łubna” sugar factory, communication significance of the railway constituted a viable network of relations and cooperation in the Świętokrzyskie and Lesser Poland Voivodship. The design of routes of cycling paths [7, pp.62-83] and trails for walking running along the old narrow-gauge tracts

---

<sup>7</sup> “Łubna” sugar factory founded in 1845. Łubieńscy family were the largest employer in the county. The factory’s closure in 2006 commenced the next stage in the town’s history, virtually signifying its stagnancy in many respects.

<sup>8</sup> Local associations of Kazimierza Wielka and the region lovers (including Odonowskie Towarzystwo Kulturalne), regionalists (including. S. Kozioł, S. Przybyszewski) and institutions (including local press Nowa Nidzica) operate in the town and nearby areas. The town belongs to the association Nadwiślańska Grupa Działania “E.O.CENOMA” doing work for the development and promotion of the region. The group is the result of the Leader + programme from 2005 covering the range of seven municipalities of Lesser Poland and Świętokrzyskie Voivodship, such as: Bochnia, Drwinia, Kazimierza Wielka, Koszyce, Nowe Brzesko, Rzeszawa, including the leader of the project – the municipality of Szczurowa. Lack of considerable support from the authorities in the field of material assistance, educational offer, and promotional activities makes the work of local activists unnoticed, despite their full commitment.

<sup>8</sup> Local associations of Kazimierza Wielka and the region lovers (including Odonowskie Towarzystwo Kulturalne), regionalists (including. S. Kozioł, S. Przybyszewski) and institutions (including local press Nowa Nidzica) operate in the town and nearby areas. The town belongs to the association Nadwiślańska Grupa Działania “E.O.CENOMA” doing work for the development and promotion of the region. The group is the result of the Leader + programme from 2005 covering the range of seven municipalities of Lesser Poland and Świętokrzyskie Voivodship, such as: Bochnia, Drwinia, Kazimierza Wielka, Koszyce, Nowe Brzesko, Rzeszawa, including the leader of the project – the municipality of Szczurowa. Lack of considerable support from the authorities in the field of material assistance, educational offer, and promotional activities makes the work of local activists unnoticed, despite their full commitment.

<sup>9</sup> Kazimierza Wielka could become another tourist and health resort in Świętokrzyskie Voivodship along with the already operating centres: Busko-Zdrój and Solec-Zdrój. Both towns base their development on the therapeutic waters.

<sup>10</sup> A design of cycle paths network along old tracts of the narrow-gauge railway on the route Kocmyrzów near Krakow - Kazimierza Wielka is in the preparation phase; forthcoming is also a path in the direction of Jędrzejów and Kielce.

is currently being prepared. The exploitation of the potential of the former transport connections, relationship between the cities - stops and their individual character would allow for creating unique tourist structures at a national and European level.

## 6. PROPOSED DESIGN FOR THE TOWN OF KAZIMIERZA WIELKA

The design proposal based on the author studies concerning Kazimierza Wielka is the concept of development of part of the town [3]. The answer to the numerous, carefully conducted analyses and studies of Kazimierza's context for the region<sup>11</sup>, land development problems of the town and the needs of residents is a design of a residential complex along with retail tier and accompanying public space. The location of this type of facility in the land so valuable in terms of nature and landscape should ennoble and raise the aesthetic values of the area where it is worth stopping for a longer time.

The choice of location of the plot for the planned residential and retail facility was not accidental. A complex of artificial reservoirs directly adjacent to the city park is an attractive area in the town<sup>12</sup>. The area in its current state, despite its enormous natural and landscape values, remains a neglected place, lacking the development concept. The main market square, a reservoir on the river Małoszówka and sports centres: swimming pool and sports hall are nearby. To the northwest of the reservoirs there are no longer functioning "Łubna" sugar factory grounds which had been the town's *driving force* for years.

The designed object is a four-story building with defined functional zones: garage and technical facility part, retail part together with public space in the form of a square, and residential part (Fig. 2, 3). Functional separation was designed in a thoughtful way, responsive to the need of its users. The car park was designed on the ground level, from the regional road side. The restaurant as well as stairs and ramps that bring pedestrians into retail space with a square and green flat roof are accessible from the side of the park. The public space located on the first floor and separated from the busy regional road opens up to the view of reservoirs and the town skyline. The next two floors are intended for flats of different program and functional types. An observation deck is located on the rooftop.

The body of the building is strongly geometrical. Its horizontal wall configuration is determined by subsequent floors shifted with respect to each other as a result of which terraces accessible from private flats were created. The facility opens up towards green spaces and the town itself. Directing the body's centre of gravity to the level of the main square, and accentuating it with the direction of ramps highlight its role. An adequate formation of the body of the building causes that a person who is in the square gets the impression of participation in the space of the facility, the square, and the natural landscape. Public space integrates the design intent, becoming one of the points within the string of spaces open to general public in Kazimierza Wielka including the town's main square, park, the site of the sugar factory, assuming the revitalization of the area of the former "Łubna" plant.

The designed facility and its surroundings creates a compositional whole offering a wealth of architectural forms, natural urban interiors and a multitude of openings, closings, axes and viewpoints. Freely growing green will be maintained in a natural character, likewise the free-flowing system of reservoir waterline, where water creates nooks and meanders. Walking trails and cycling paths, terrain stairs viewing bays allow one to

---

<sup>11</sup> Note the optimal transport connections of Kazimierza Wielka with the region and nearest cities: Cracow - 52 km, Kielce - 85 km and Tarnów - 62 km; two provincial roads: Kraków- Busko-Zdrój and Jędrzejów-Brzesko intersect in the town.

<sup>12</sup> Revitalization of the Municipal Park in 2008-2009 in connection with the Local Regeneration Programme for the town of Kazimierza Wielka for 2008-2013; the park is the main area of the recreational function.

explore and contemplate the charm of the place. Above the water level there is a small dock for sailboats, canoes and pedal boats, and green islands which serve as multifaceted, grassy recreation areas (Fig. 4). The author wanted the design to create the impression of an ecosystem where man co-exists with the environment and urban space. The design intent was to make Kazimierza Wielka a town attractive for the region.

The presented design proposal is the result of education gained during architectural studies, creative enthusiasm and imagination of the architect. However, bringing the concept stage to the implementation phase requires reality check in the form of legal and economic requirements, expectations and acceptance of the ordering party or prospective users. The key is to understand the architect – client interaction. Their mutual dependence and the resulting design limitations teach professional humbleness. **Humbleness and responsibility** [8, pp. 15-27] are the result of *internal tensions and conflicts* [8, p. 126] accompanying the architect due to his experience and the structure of the creative process. Yet, they can also help to find a compromise between the previously mentioned factors.

## 7. CONCLUSIONS

The article emphasises the significance of the role of the project and genesis of the development process. The basis of the design process involves the understanding of the existing conditions and multidirectional analysis of the town, respect for existing values and integration of activities to create a man-friendly environment. A conscious understanding of the place has a vital impact on the scope of the project implementation, beyond the boundaries of the town and region. Designing should arise out of respect for the local values of space. A young architect discovering the *genius loci* of a place in his creative activities is obliged to emphasise its individualism.

Education handed over to graduates of the Cracow University of Technology by professors: Gruszczyński, Ciołek, Żórawski, Bogdanowski, Zin and Kosiński is of a great importance for the understanding of the value of inheritance. Scientific and design creativity of the Cracow School teaching staff have a huge impact on young architects' design activity and their awareness which determines the outcomes of their work. Above all, it should be emphasised that each design constitutes is the resultant of talent, diligence, skills acquired during studies at the Faculty of Architecture. As a result of reflections on the relations between teaching and education with design practice, there is an obvious conclusion that while using the acquired knowledge one should humbly regard one's working life, without falling into a rut professional or losing creative sensitivity. Both novice and experienced architects are obliged to continuous development and to expand their knowledge and skills due to the interdisciplinary nature of the field of architecture.

## BIBLIOGRAPHY

- [1] Bata A., Lawera H., *Powiat Kazimierza Wielka*, Krosno, Oficyna Wydawnicza „APLA”, 1999, ISBN 83-88065-20-3.
- [2] Białas J., Cel społeczny jako pojęcie integrujące wiedzę w systemie kształcenia architektów, Tezy autorskie, w: *I Sympozjum Naukowe Instytutu Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej*, Poznań, 5-8 X 1982, Poznań, Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej, 1982, s.76-78.
- [3] Czarny J., *Zespół mieszkaniowo-usługowy w Kazimierzy Wielkiej*, promotor: dr hab. inż. arch. Marek Kowicki prof. PK profesor nadzwyczajny, współpromotor: dr hab. inż. arch. Hubert Mełges, Kraków, 2012.

- [4] Fikus M., *Cechy procesu projektowego w działalności twórczej i realizacyjnej, Powiązanie praktyki architektonicznej z teorią i dydaktyką*, Poznań, Wydaw. Politechniki Poznańskiej, 1992r., s.120.
- [5] Idziak W., *Polskie krajobrazy wiejskie dawne i współczesne, Zarządzanie przestrzenią wsi przez dodawanie jej wartości*, Politechnika Koszalińska, Zakład Polityki Ekonomicznej i Regionalnej, Koszalin, Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Sosnowiec 2009, s.195-202.
- [6] *Kazimierskie Wody Termalne i Lecznice – opinie samorządowców i specjalistów*, www.powiat.kazimierzaw.pl, dostęp / 2015.05.15.
- [7] Kosiński W., *Aktywizacja turystyczna małych miast, Aspekty architektoniczno - krajobrazowe*, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, Kraków, Seria Architektura, 2000, s.34, 62-83.
- [8] Kucza-Kuczyński K., *Zawód-architekt, o etyce zawodowej i moralności architektury*, Warszawa, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2004, s.15-27, 126
- [9] Oziębłowski H., Przybyszewski S. M., *Cukrownia „Łubna” 1845-1995*, Kazimierza Wielka, Agencja Wydawnicza Kwant, 1995, ISBN 83-902447-0-5.
- [10] Przybyszewski S. M., *Józef Czapski i Jego związki z Kazimierzą Wielką i z Morskiem koło Koszyc*, Kazimierza Wielka, Wydaw. Nowa Nidzica, 2009, ISBN 978-83-61901-00-6.
- [11] Przybyszewski S.M., *Kazimierza Wielka*, Kazimierza Wielka, Wydaw. Nowa Nidzica 2005, ISBN 83-88308-34-3.
- [12] *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020*, Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2006.
- [13] Wejchert K., *Miasteczka polskie jako zagadnienia urbanistyczne*, nr 8, Warszawa, Wydaw. Ministerstwa Odbudowy, 1947, s.254.

## O AUTORZE

Absolwentka kierunku architektura i urbanistyka na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej im. T. Kościuszki. W 2012r. ukończyła studia magisterskie, broniąc wysoko oceniony dyplom pt.: „Zespół mieszkaniowo-usługowy w Kazimierzy Wielkiej” pod kierunkiem dr hab.inż.arch. Marka Kowickiego oraz dr hab.inż.arch. Huberta Mełgesa. Wyróżniona praca została zaprezentowana w styczniu bieżącego roku na wystawie „Architektura w przestrzeni sztuk” w Pałacu Sztuki w Krakowie. Studentka pierwszego roku studiów doktoranckich w dyscyplinie naukowej architektura i urbanistyka na Politechnice Krakowskiej. Prowadzi własne biuro projektowe w rodzinnej miejscowości – Kazimierzy Wielkiej. Regionalistka, czerpiąca w swej pracy projektowej oraz naukowej z dziedzictwa lokalnego środowiska.

## AUTHOR'S NOTE

Graduate of Architecture and Urban Planning at the Faculty of Architecture at Cracow University of Technology. She completed her M.A. and successfully defended her thesis entitled 'Housing and service complex in Kazimierza Wielka' in 2012. The project was presented in January 2015 during the exhibition 'Architecture in the space of Art' in the Palace of Fine Arts in Cracow. A first year PhD student at the Cracow University of Technology (Faculty of Architecture and Urban Planning). Runs her own architectural firm in Kazimierza Wielka. Regionalist, passionate about the heritage of the local environment which inspires her projects and research.

Kontakt | Contact: jnn.czarny@gmail.com